

צית ועד לחבשים בירושלים (ולפי הנראה אסרה עליהם מלכות רומי להאפק בירושלים ולקבוע שם ישיבות חכמים) והוא נהגו קובץ של השמיעות וההלכות ואמרי חכמי א"י שבצפונה ובדרומה וביותר בישיבות סבירא צפורי וקסרי. אשר נקצצו וחברו יחד ע"י ר' יוחנן בישיבות ועד חכמי סבירא. וא"כ מה כקום לשם ירושלים לחבר זה? והאפשר לשלול ערכו וקדושתו של ירושלים נקרא כל ארץ ישראל על שם שם. כמו שנקרא מדינת בבל על שם העיר השלישית והנה ראשונה בבל. ובני הארץ נקראו "בבלים". וכן נקראה כל מלכות

שער

מסדר התלמוד ואופן סדורו

נ

התלמוד ירושלמי נסדר אחרי מית רבינו הקדוש. ומחברו ר' יוחנן בר יצחק נפחא (א' בירושלמי ר"ה ס"ב ה"ה נקרא "בן נפתח") ניבוכר פלוגתיה דרבי לקיש. וימי המשך חברו עולין לערך מאתיים ושלשים שנה. וז"ל הראב"ד הראשון (ר' אברהם בן יאיר) בסדר הקבלה (חומר בשנת תתקכ"א), ובסימיה היה ראש ישיבה בארץ ישראל ר' יוחנן שקבל מר' הושעיה (אושעיא) (סו' והאריך ימים. כי שמינים שנה היה ראש ישיבה זו) והוא חיבר התלמוד ירושלמי קרוב לשאריה שנה אחר התורבין (והרמב"ם בהקדמתו לס' משנה תורה כתב בזה"ל "ור' יוחנן חיבר תנכרא הירושלמית בארץ ישראל אחר תורבין הבית בקרוב שלט כמות שנה" ע"ל) ונפטר ר' יוחנן בשנת ד' אלפים "ל"ס לב"ע" ע"ל הראב"ד (ח). והוא נדול האמוראים של הירושלמי וישב בהחלה לפני רבינו הקדוש (ע' חולין קל"ז ע"ב) ובנערותו היה בקסרי ושוישם שם את ר' הושע' רבה ור' ינאי. ור' חנינה (שהיה לו כתלמיד הגר). ואח"כ עלה למכריא שהיה כראש עיר גדולה של הבגדים בגוליס. כמ"ש (בבבלי עירובין כ"ט ע"א ועוד) דריו כבן עזאי בשוקי סבירא. וזמן קצר לפני מות רבי קבע עם ישיבתו (ירושל' שביעית פ"ט ה"א). ובעת שלשה ר' יוחנן וקבע שם בית מדרשו נתקצצו לרגלו חכמים רבים ונהגלה הישיבה מאד וגהירה סבירא עוקר בית ועד לחכמים. ועכדה הישיבה בהקפה עד התיבת התלמוד ירושלמי. ור' יוחנן ישב בה עד יום מותו:

והנה ר' יוחנן (ופיעתו חכמי דורו) יסדו חבור התלמוד ירושלמי. והאמוראים שאחריהם יבשיתו את סידורו ימים רבים. והאמוראים שזכרו בירושלמי נמשכו ששה דורות אחרי מות רבינו הקדוש (כמאמץ שנה) לכן תתק"ג או תתק"ס לאף הרביעי עד לערך ק"ס או ק"ע לאף החמישי. ובאמרי שר' יוחנן חיבר התלמוד ירושלמי אין הכוונה שהוא חיברו כלו עד נסירא. אלא שהוא יסד תבנית והחכמים שאחריהם המשיכו כמה דורות, שכן גם באמרי שר' יוחנן חיבר התלמוד בבלי ג"כ הכוונה כן שר' אשי (ופיעתו חכמי דורו) יסדו סידורו. והאמוראים שאחריהם המשיכו את סידורו. ונמשך עד אחרי רבנן סבוראי (ס' והאמוראים הראשונים). כמ"ש רב שרירא גאון באגרתו בהמשך דבריו וז"ל: "ולפום הכי אמונא הורא דרא בדר דרא עד רבנא ובהר רבנא איפסקא כדכחא שמואל ירחינא בפפריה דארס הראשון דהוא כתוב ביה רב אשי דרבינא סף הורא" — (בבלי ג"מ פ"ו ע"א) ובהר הבין ודאי א"ע' הוראיה לא הוות הוו סבוראי דפפריה וכברי דסקרי' להוראיה דאקרו הגר רבואתה "בן סבוראי" וכל מאי הוות תלי וקאים פירשה כנון רב ריוחיה ודכה יוסי ורב אחא מבי תחיל... וכו' מה סבוראי קבעי בגמרא דא' ג' וכו' סר בנן דבת ריהון נמי כנון רב עינא ורב סימנא... ע"ל. עוד כתב "ש"ס (בתשובה) סבירא ביה דרשמתא ריש קדושין עד בבקש מנל היא הוספה סבירא כסורא". וכן מביא שם עוד כאלה עיי"ש:

והרימב"א פ"ב ג' ע"א כתב, כל הלשון בין לרבנן בין לר' יוסי החם גבי חנוני על פנקסו פירוש זה אינו מעיקר הש"ס אלא לינא דבר (בר) [רב] יוחנאי גאון הוא ויש ספרים שאינם כתוב בהן כלל ואפילו הכי שפיר אינא לבי שיתנן כו"ל. ובסבכת קדושין ג' ע"א סוף ד"ה אלא כל הדיא דאמרי פלוגתא תני דרכים כו' קבלנו מרבותינו ז"ל דבולה סוגין עד הכא דבתר הוראיה היא ומבי הונא גאון ז"ל מסרוא איהו תני ליה ואיהו דאמר כהנא ובימינו הקטן קטנה דמורה דנהגו כן גאונים ז"ל. וכתב "בשיטה מקובצת לב"ם פ"ו ע"ב" בין לרב בין לשמואל האי לארעא במה נחית, דהיא הוספה מרב יוחנאי גאון". (פ"ה"ה היות בסבא התלמוד יו"ש עוד כאלה):

וכן גם בחיבור המשנה שרבינו הקדוש סידרה בסיעת חכמי דורו והתלמודי עאחריו המשיכו וחיברו והוסיפו על שנתו. כמ"ש רש"י (ב"ם פ"ו ע"א) ד"ה רבי ור' נתן סוף משנה, שהם כללי האמוראים שרבינו וסידרו את הסבכונה ואחריהם לא הוסיפו אלא מעט ע"ל. וכן מוכח מלשון המשנה (ספס"פ ע"א) "שמש רבי בטלה ענה ויראת חשא". וכן הלשון "דבריו רבי" או "רבי אומ" שבאים במשנה הרבה פעמים כזכר שהלמודי חותמי המשנה קראוהו כן. שבווראי עניו שכוהו לא יכנה א"ע כך. גם שמת בניו ונכדיו במשנה בתורא "רבי" או "רבנן" כמו "ר' שמעון רבי" (מכות כ"ג ע"ב) "רבנן" נמילאל בנו של ר' יהודה הנשיא" (אבות פ"ב ס"ב) כ"ז כתבו כאחדים מרבי. שהרי רבי אסר (כתובות ק"ג ע"ב) "שמעון בני חכם נמילאל בני נשיא" מבלי לצרף שנה. ורבי' לשבם. ובמשנה סוף עוקצין בא סאמר דר' יהושע' בן לוי "עיר הקב"ה להנחיל כו". ובגמרא חשבוהו לאמורא. דאמרו (בבבלי י"ח ע"ב)

(סו' בנהרין דף ע"ז ע"א ויהלך עליהם. א"י יוחנן כו' ר' יצחק אמר כו'. א"י לקיש סבא דנפחא כדבר נפחא וז"ל הערך "פ"י ככתבר נפחא ר' יצחק נפחא סבכא ר' יוחנן דהו קרו ליה בר נפחא". ועי' מ"ש בערוך השלם ערך בר נפחא: (סו' ע"י עירובין ג"ל ע"א) ואמר ר' יוחנן כשהיינו לומדי תורה אצל ר' אושעיא וכו'. ובירושל' (קדושין פ"א ה"ד) איתא ר' יוחנן תלמידו דר' ינאי. ובכלאים פ"ה ה"א א' ודבר ר' יני קמל כו' (ל' יוחנן) הוליס דהב מסי וגו' (ישעיה פ"ו וי) בני אל ילכו מעניד (שם פ"א ה"א) וכן חלכס ויחם עיר (שם פ"א ה"א) ישבע דבם ויזכר לקח (שם א' ה"א): ויבאנר רב שרירא גאון כתוב שמת ר' יוחנן בן שמונים שנה שנת חק"צ לשטרות (ו"א ל"ח לב"ע): וי"א שבת בשבת ד"א והמשיך שנה לב"ע. ועי' שה"ג להרד"א ערך ירושלים:

(ס' כתב הראב"ד בסדר הקבלה ור"ש הגניד בסבא התלמוד (סבא בס' קרא הדורות) שאחר רבנא בשנת ו"א ר"ל' לצירה היה רבה יוסי ראש רבנן סבוראי כו"ל ח' שנה ובשנת כ"ד נחלת התלמוד בשנת ד"א ר"ס (בשנה הדיא מת ר' אבין). בשנת קכ"ו לאף החמישי דהול סדור השלם ע"ל רב אשי ונפטר רב אשי בשנת חש"ה רשיתו (ר"א קל"ז לב"ע) ולא המשיך לסימיו וסימיו תלמידו. ובשנת ע"ג לסימיו של רב אשי (ר"ס) נחתם. ולדברי קבלת הראב"ד שנתחמה דמשנה בשנת תתקכ"ה — ח"ק לשטרות נמצא שפעת תחמת המשנה עד תחמת התלמוד ש"ש שנה. ולדברי רב שרירא נחתמה המשנה בשנת תתקע"ה — חק"ל לשטרות. ואין ביניהם רק רס"ב שנה. וכתב הרמב"ם בהקדמתו לס' משנה תורה וז"ל "רב אשי הוא שחיבר הגמרא הבבליה בארץ ישראל שנה אחר שחיבר ר' יוחנן הגמרא ירושלמית בכמה שנה ע"ל: (כ) ועיני רש"י ענין יעקב (מ"ט פ"ט ע"ב) ש"ש כן הדיא תלמיד רבי דהו וסבוראי ה"ה: והרמב"ם בהדושו לס' ע"ל (ר' ל"ז ע"א) כתב על ר' אדאיתא בבבלי (ל"ה) רבי וז"ל החור השמן שהוא תוספת ש"ס לוי או בר קפרא: (א"ב) כמ"ש ר' שרירא גאון בענין רבנן סבוראי (וכאמ' בס' קידושין) וז"ל: וצרות כסוף מרביית ספס"פ וז"ל היו יכין לטוב ע"ד ק"ל. וכתב בס' הקבלה הראב"ד "שהישיבות כסו כחכמים שנה אחרי מות ר' סימא כסו שנה מרבי ספר גמירותיהם" וכן כמביא גמירות ל"ה הגניד (ע' קידוש):